

Eko Marina III

Inventering av Sveriges fritidsbåtshamnar

Undersökning: fritidsbåtshamnarnas uppbyggnad

Utveckling av prototyp och affärsmodell

Johanna Sjöholm, Havsmiljöinstitutet

Louise Eriander, Havsmiljöinstitutet

Sara Sköld, IVL Svenska Miljöinstitutet

Översikt

1. Bakgrund
2. Eko Marina III
 - **Inventering** av Sveriges fritidsbåtshamnar
 - **Enkätundersökning**: hur ser fritidsbåtshamnarna ut?
 - **Prototyp** för miljömärkning – digitalt verktyg
3. Slutsatser & fortsatt arbete
4. Tid för frågor

Bakgrund: Eko Marina I & II

*Havsmiljöinstitutet & IVL Svenska Miljöinstitutet
på uppdrag av Havs- och Vattenmyndigheten*

Eko Marina I

- Undersökning: potentiella nyttan av en miljömärkning
- Index 1.0

Eko Marina II

- Index 2.0
- Förslag till format

MILJÖMÄRKNING AV FRITIDSBÅTSHAMNAR

Underlag för ett miljömärkningssystem som syftar till att minska belastningen från fritidsbåtshamnar på den marina miljön

EKO MARINA II – FORTSÄTTNINGSPROJEKT AV MILJÖMÄRKNING AV FRITIDSBÅTSHAMNAR

Underlag för att vidareutveckla miljömärkningssystemet för fritidsbåtshamnar som syftar till att minska belastningen på vattenmiljön

HAVSMILJÖINSTITUTETS RAPPORT NR 2021:2

Nationell inventering av fritidsbåtshamnar

Begreppet "fritidsbåtshamn"

SJÖFS 2001:13:

"[...] en plats eller geografiskt område som inrättats för att ge service till fritidsbåtar, dock inte små bryggor och enkla förtöjningsplatser"

Kriterier i Eko Marinas definition:

- Inrättad (ej naturhamnar)
- Service: förtöjningsmöjlighet
- Verksamhet (ej privat)
 - Har intäkter
 - Gästhamnsavgift, medlemsavgift, uthyrningsavgift, serviceavgift

- ✓ Gästhamnar
- ✓ Varv
- ✓ Marinor
- ✓ Klubbhamnar
- ✓ Allmänna hamnar
- ✓ Uthamnar
- ✓ Vissa
samfällighetshamnar

Metod

Grundinventering

- Organisationers medlemslistor
- Existerande hamnkartor (Transportstyrelsen, Eniro)
- Tidigare inventeringar och rapporter
- Webbplatssökningar
- Länsstyrelsen
- Enkätundersökning

Kontrollinventering

- Formulärutskick till landets kommuner
- Begäran om utlämnande av uppgifter
- Kommunikation och dialog med kommunerna

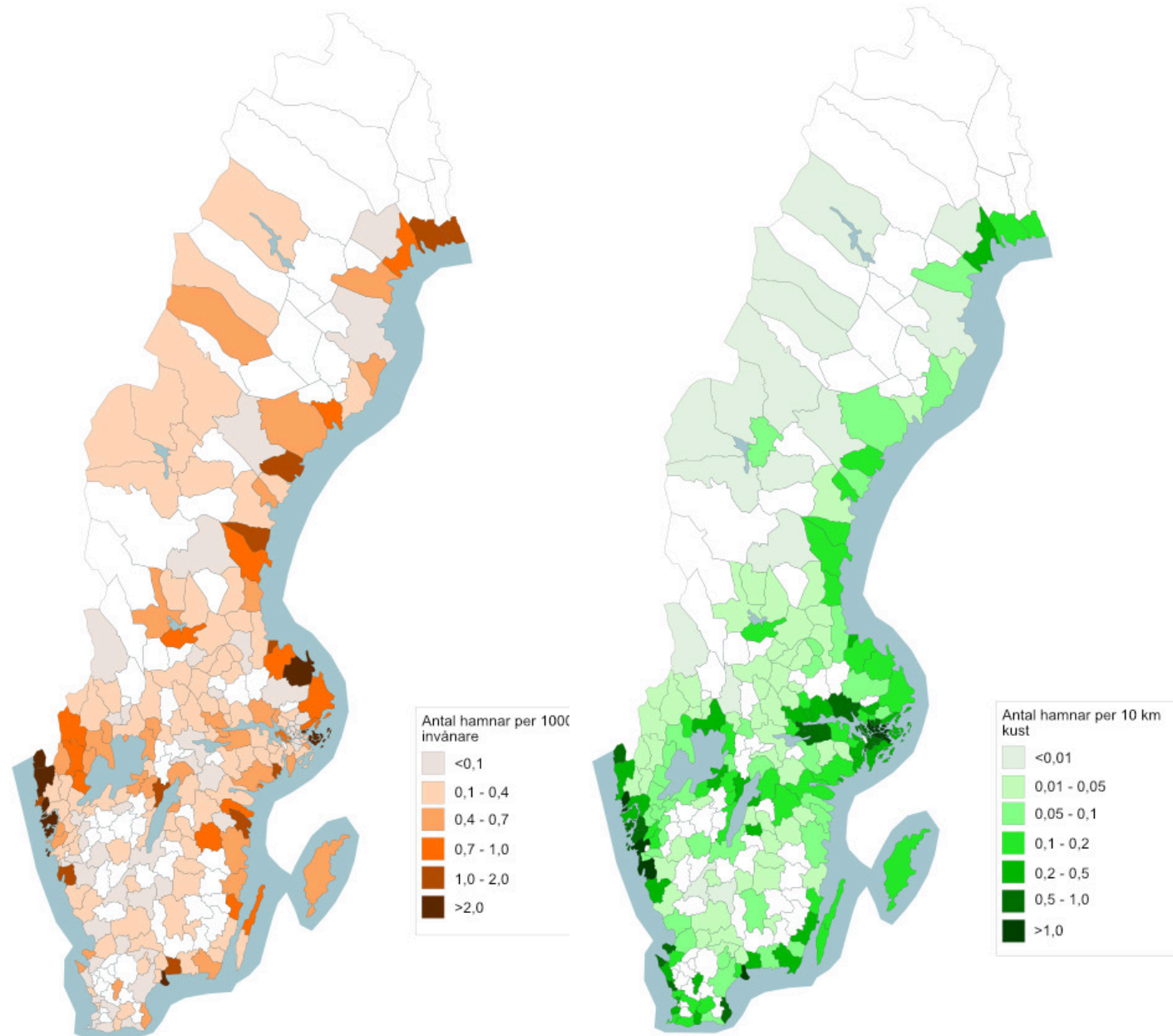
Resultat

- 2654 fritidsbåtshamnar
 - Cirka 1500 från grundinventering
 - Cirka 1100 ytterligare genom kontrollinventering
- Organisationsgrad: 50,5 %
- 213 kommuner
 - 87 (41 %) kust mot hav – 23 hamnar i medeltal
 - 127 (59 %) kust enbart mot sjö – 5 hamnar i medeltal
 - Värmdö: 148 (5,6 %)
 - Göteborg: 133 (5,0 %)
 - Stockholm: 90 (3,4 %)

Tidigare antagande: 1500 fritidsbåtshamnar

→ **77 % ökning**

⚠ Fortsatt mörkertal

Enkätundersökning:

Hur ser fritidsbåtshamnarna ut?

Metod

- Digitalt utskick efter grundinventering
- Frågor relaterade till
 - Kommuntillhörighet
 - Ålder
 - Ägandeform
 - Utformning
 - Gästhamsbesök per år
 - Infrastruktur
 - Intresse för olika funktioner i digitalt verktyg

Resultat

Enkätunderlagets omfattning

- 60% svarade
- 464 (av 715) ansåg sig vara en fritidsbåtshamn
 - 17,5 % av Sverige fritidsbåtshamnar

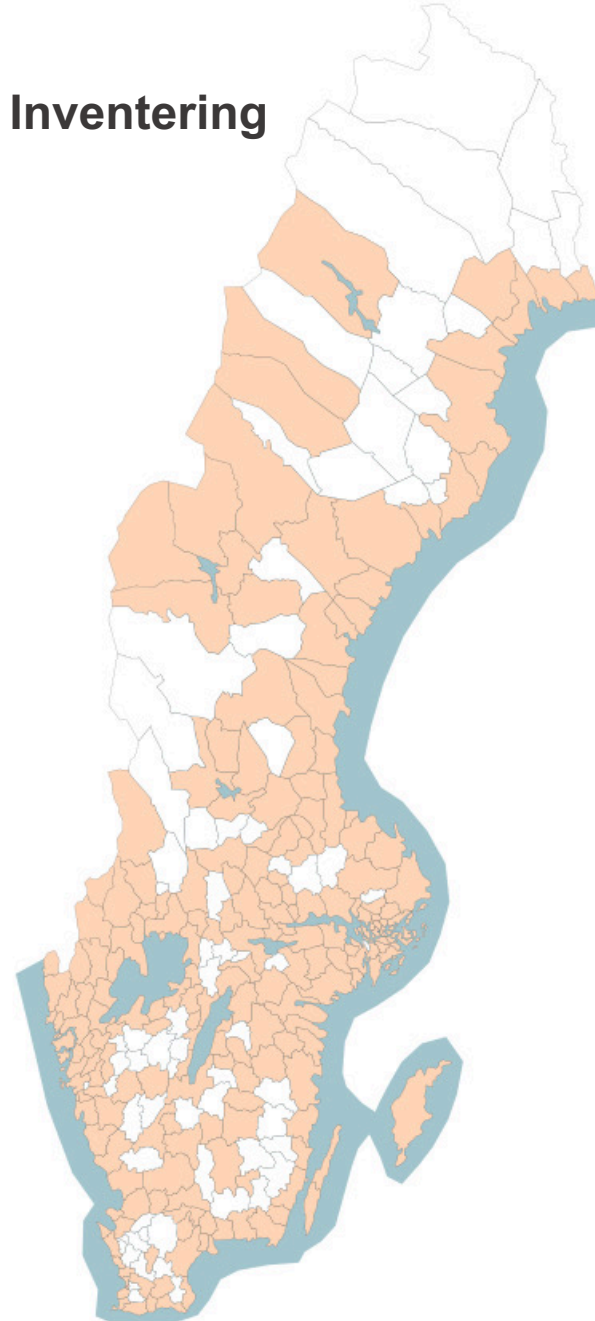
Representation och fördelning

- Alla län finns representerade
 - Liknande fördelning av hamnar
- 65% av kommuner finns representerade
 - Majoriteten av kommuner med kust mot hav eller större sjö finns representerade
 - 73% av kommuner som saknas hade 1-3 hamnar
- Bra geografisk representation!

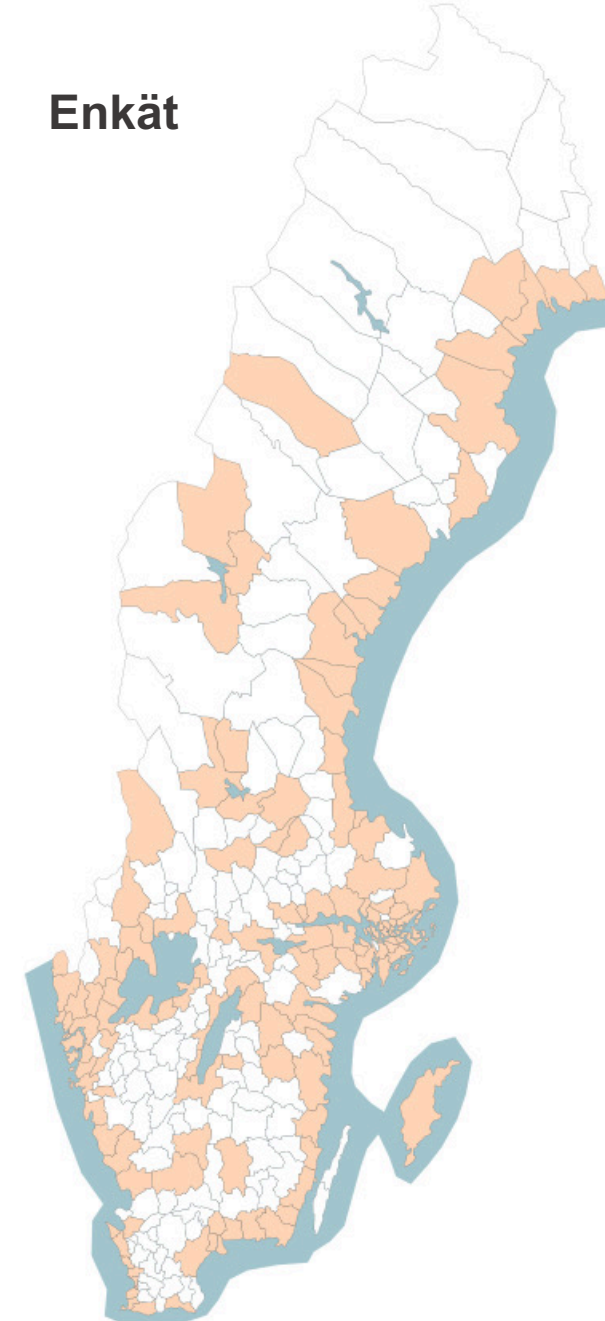
Felkällor

- Utskick enbart till hamnar i grundinventeringen – mindre hamnar kan ha missats i större utsträckning
 - 70 % anslutna till båtbranchorganisation

Inventering

Enkät

Sveriges medelhamn

101 platser vid brygga

220 m bryggglängd

70 platser avsedda för
landförvaring vintertid

Gästplatser – 90 nätter per
år

41-70 år gammal

Ideell förening

Djup: 1-1,5 inre del
2-3 m yttre del

Båtramp

Toalett & dusch

Möjlighet att slänga
hushållsavfall, fylla vattentank

Ladda förbrukningsbatterier

Miljöansvarig & miljöpolicy

Så ser hamnarna ut

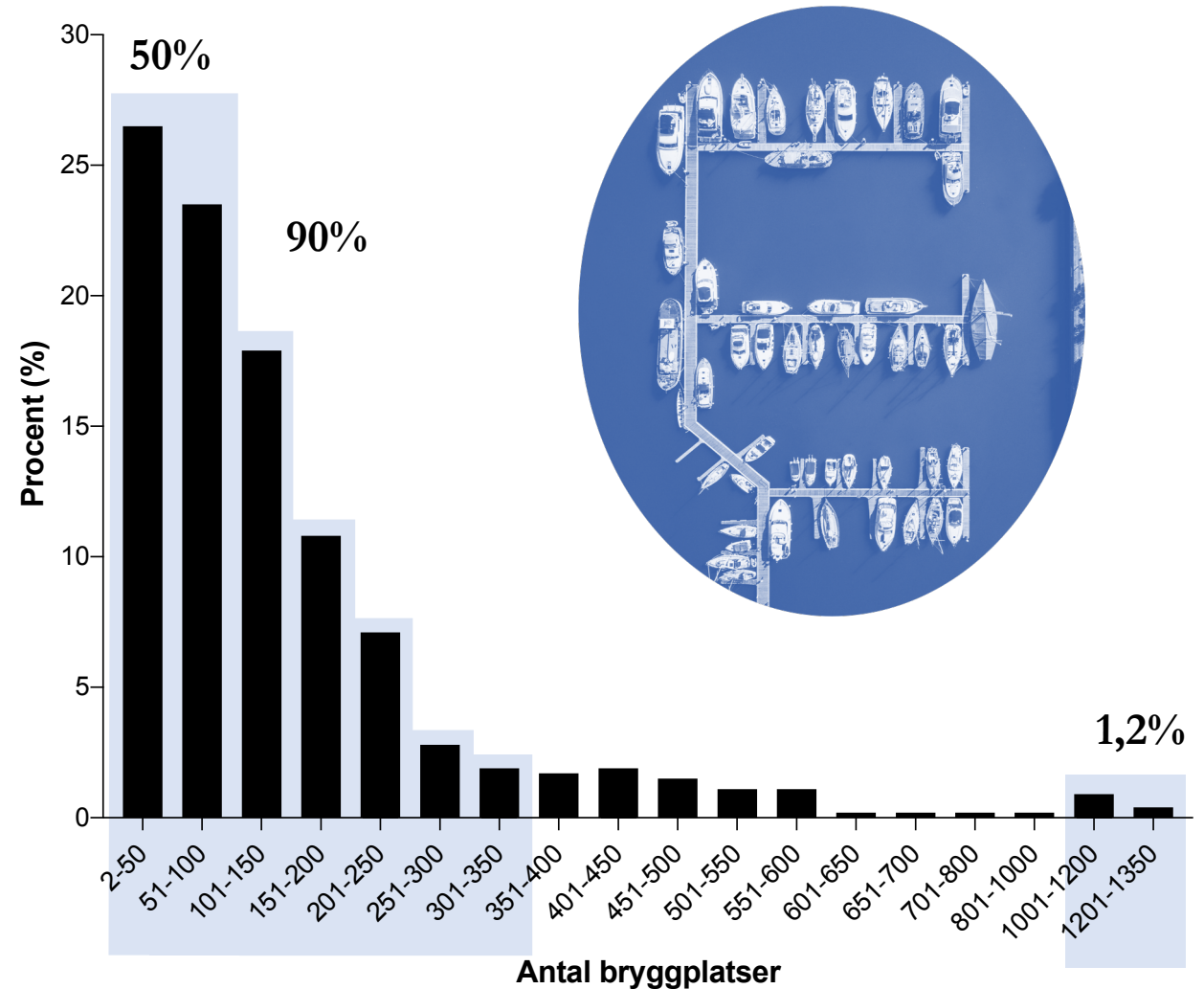
Förtöjningsplatser i vatten

Platser vid brygga

- 2-1350 platser, median på 101
- Förskjutning mot mindre hamnar
 - 50 % mellan 2-100 platser
 - 90 % mellan 2-350 platser
 - 1,2 % >1000 platser
- Uppskattningsvis 410 210 bryggplatser i Sveriges fritidsbåtshamnar

Platser vid boj

- 17,6% av hamnarna
- 1-200 platser, median på 5
- 73 % ≤ 10 platser

Så ser hamnarna ut

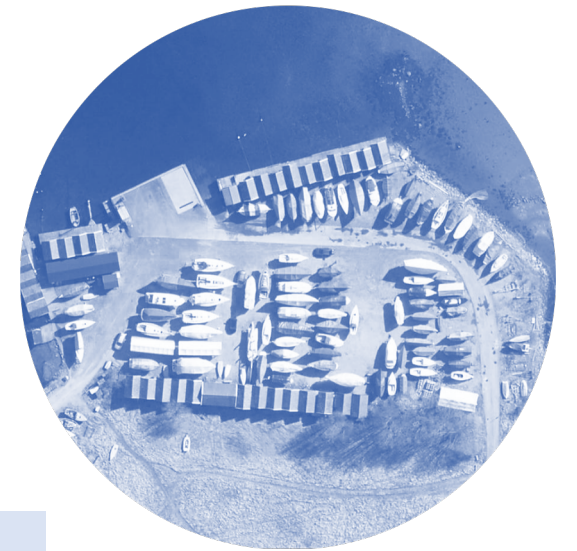
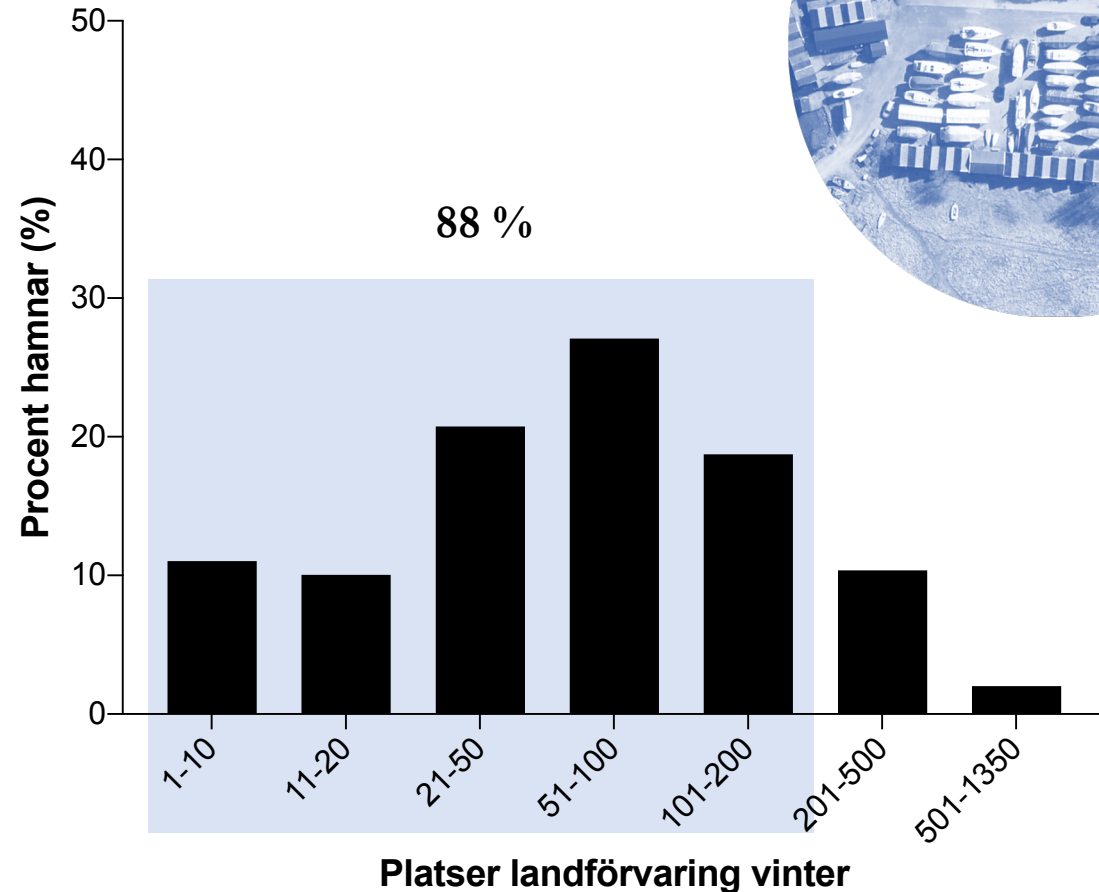
Platser på land

Platser förvaring sommar

- 38 %
- 1-1200 platser, median på 20
- 81 % ≤ 50 platser
- 3 % >200 platser

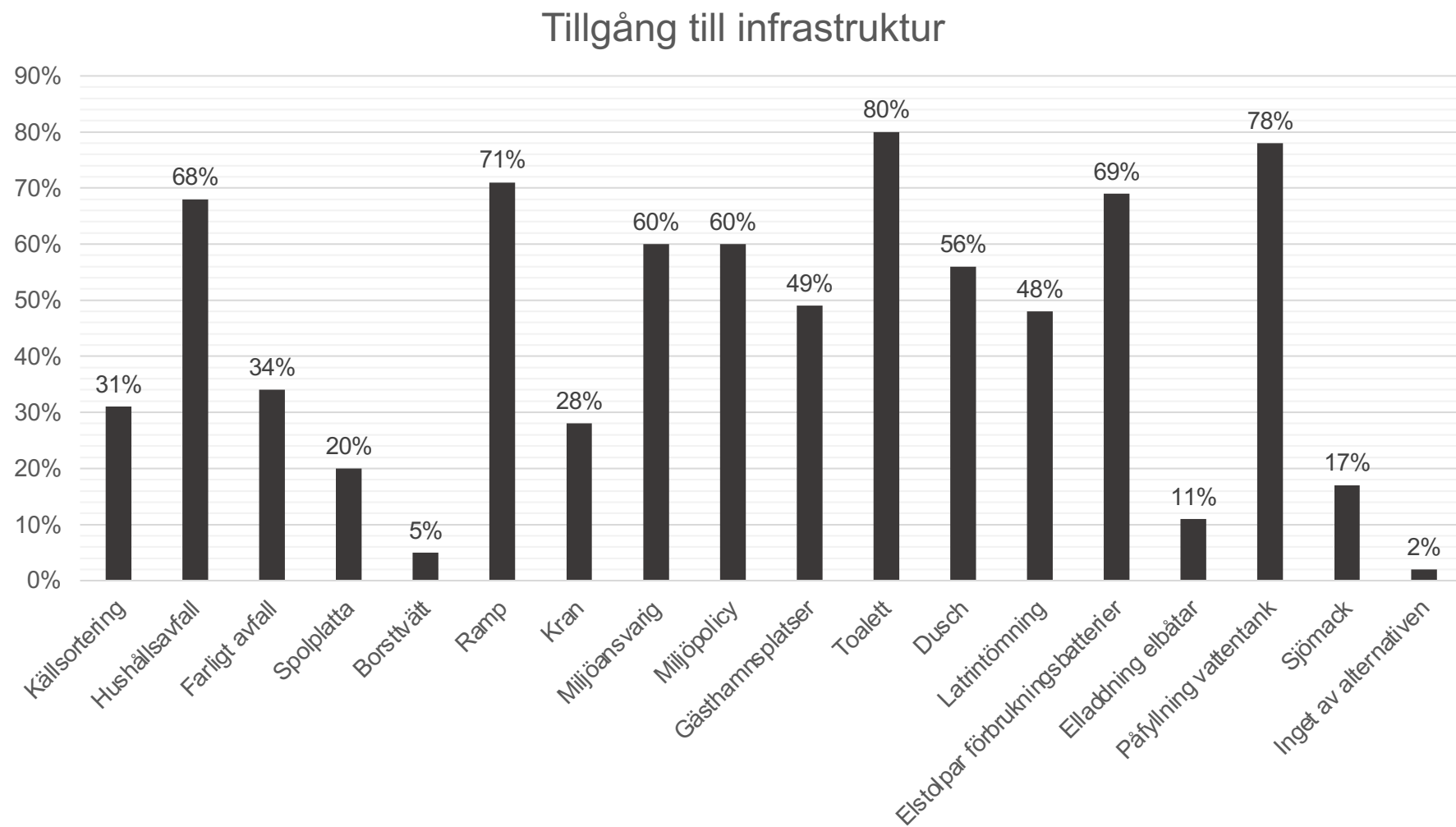
Platser förvaring vinter

- 64 %
- 1-1350 platser, median på 70
- 88 % ≤ 200 platser
- 3 % >400 platser

Så ser hamnarna ut

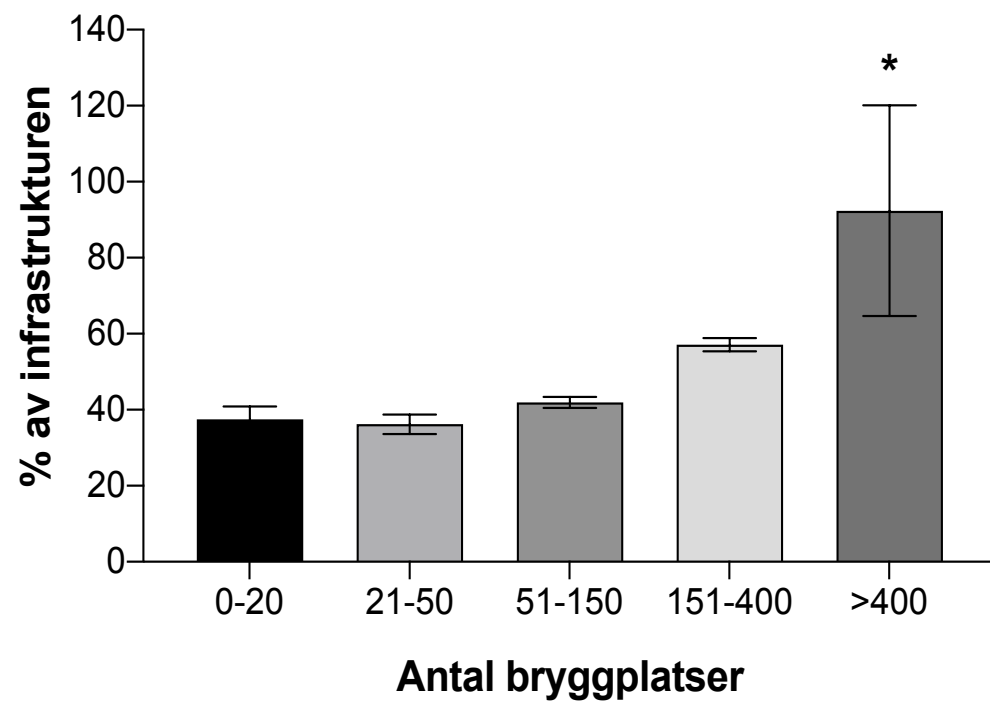
Infrastruktur

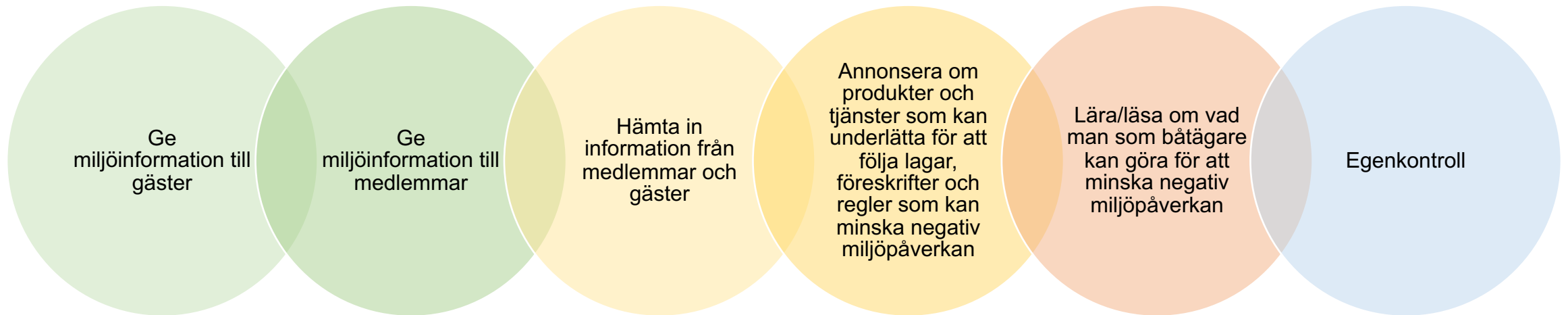
Så ser hamnarna ut

Infrastruktur

Medel- och medianhamn: 8 av 17 anläggningstyper (47 %)

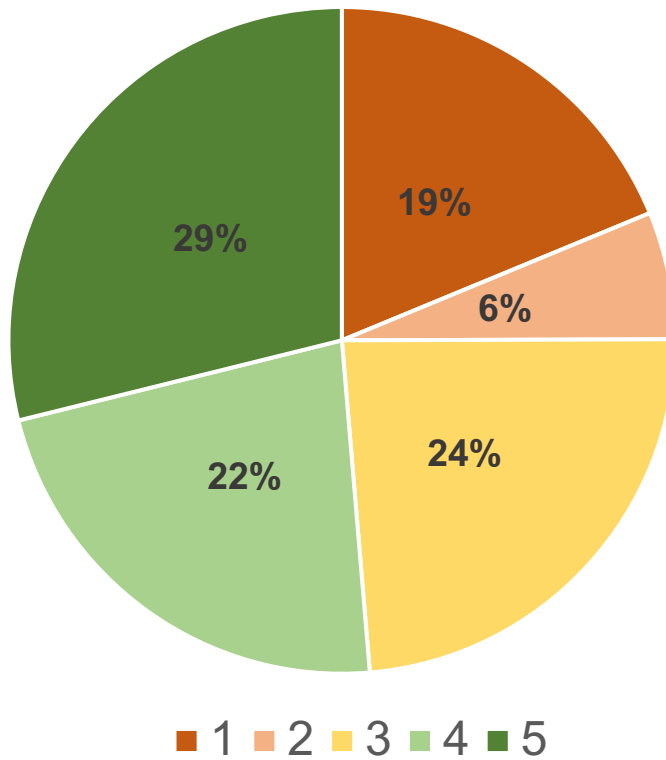

Hamnarnas inställning till ett digitalt verktyg & miljömärkning

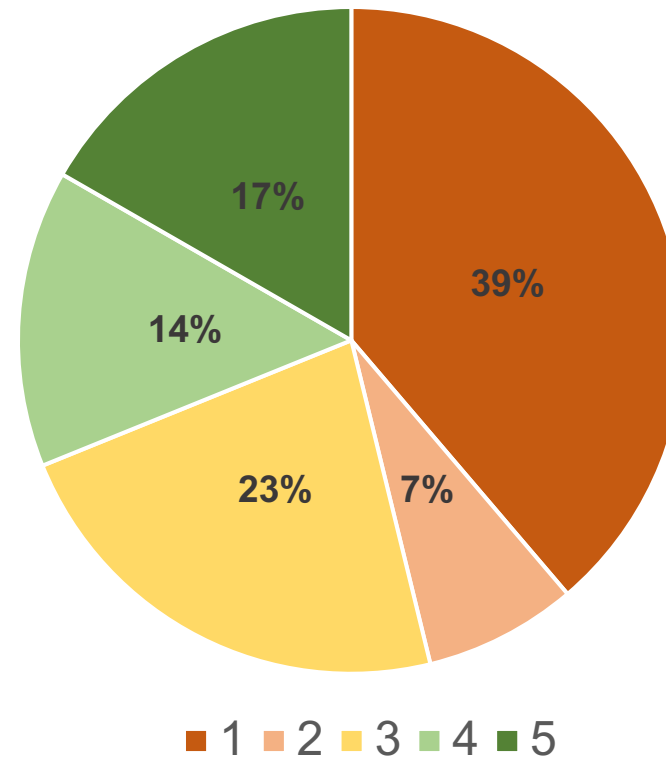

Inställning till verktyg för **Ge miljöinformation**

Till gäster

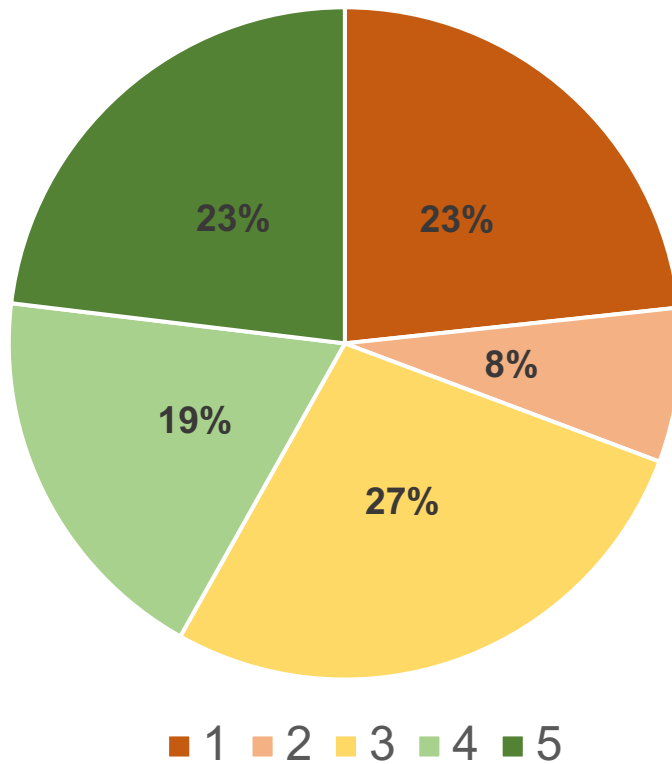

Till medlemmar

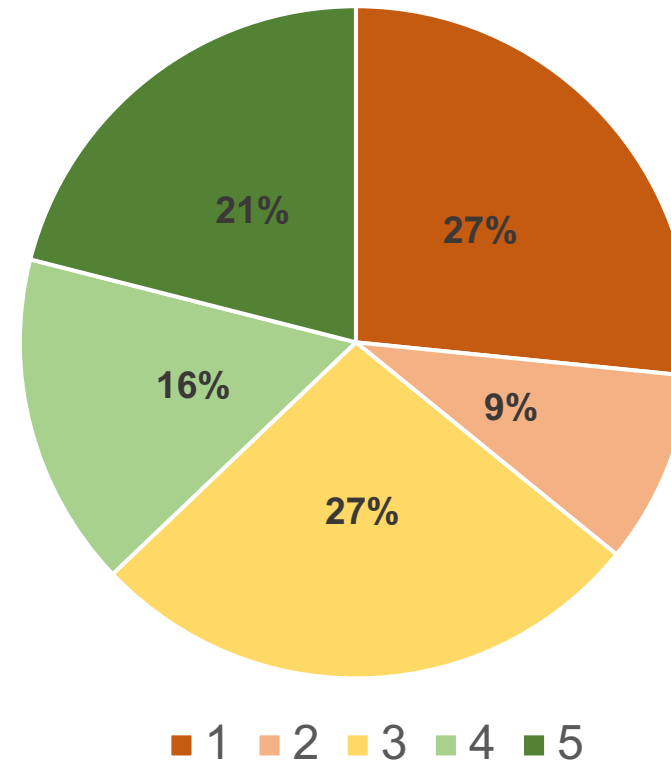

Inställning till verktyg för Hämta in & sprida information

Hämta in information från medlemmar och gäster

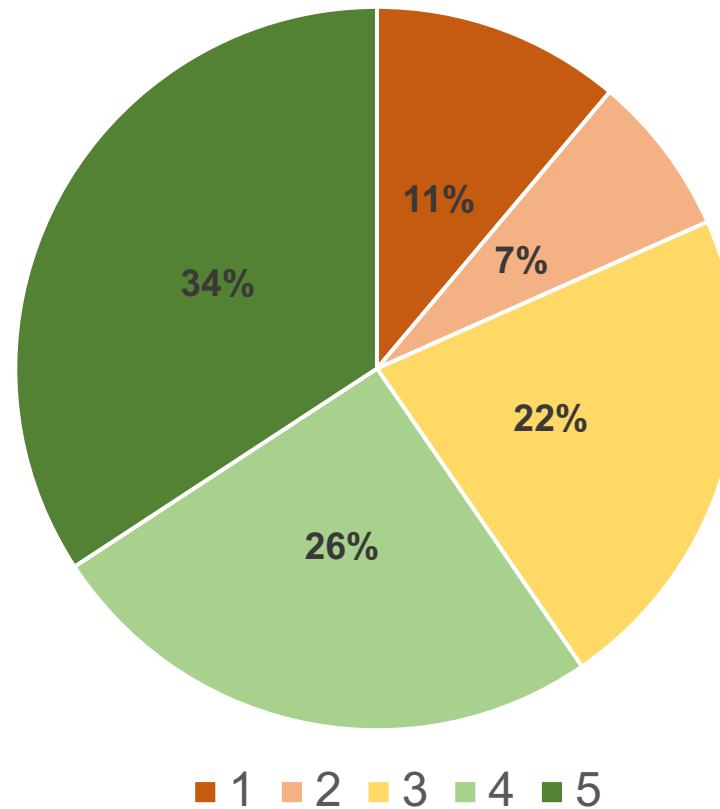

Annonsera om produkter och tjänster

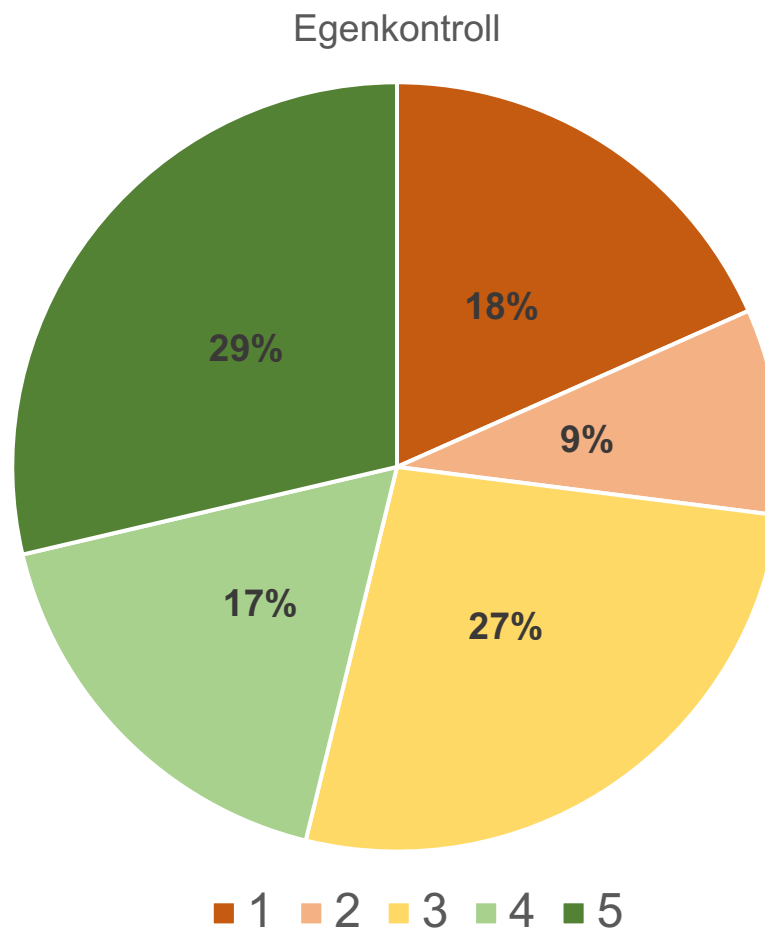

Inställning till verktyg för **Kunskapsbildande**

Lära/läsa om vad man som båtägare kan göra för att minska negativ miljöpåverkan

Inställning till verktyg för **Egenkontroll**

Prototyp:

Ett verktyg för egenkontroll och miljömärkning

Eko Marina – hamnens digitala hjälpreda

Framtidens hållbara båtliv 2021

Sara Sköld, IVL Svenska Miljöinstitutet

Bakgrund Eko Marina I & II.

- Tidigare studier visade att de grundläggande kriterierna inte uppfylldes.
 - Åtta av 17 hamnar svarade att de inte har en handlingsplan för hantering av förorenad mark och sediment.
 - Två hamnar svarade att frågan inte är relevant för deras verksamhet varav en hamn uppger att det är eftersom de enbart arrenderar marken från kommunen och därmed inte anser sig ha huvudansvaret för frågan.
 - En begränsning av tomgångskörning av båtmotorer inom verksamhetens område, enbart 2 av 17 hade policy för detta.
 - Över hälften kunde inte uppfylla kriterium om nödlägesberedskap.
- Däremot kunde **alla** hamnar nå mer kvalificerade kriterier.

MILJÖMÄRKNING AV FRITIDSBÅTSHAMNAR

Underlag för ett miljömärkningssystem som syftar till att minska belastningen från fritidsbåtshamnar på den marina miljön

EKO MARINA II – FORTSÄTTNINGSPROJEKT AV MILJÖMÄRKNING AV FRITIDSBÅTSHAMNAR

Underlag för att vidareutveckla miljömärkningssystemet för fritidsbåtshamnar som syftar till att minska belastningen på vattenmiljön

HAVSMILJÖINSTITUTETS RAPPORT NR 2021:2

Bakgrund Eko Marina I & II.

- Den som har rådighet över området är förpliktigad att ta ansvar för vad som händer inom området och om nödvändigt skyndsamt vidta åtgärder för att stoppa missförhållanden och redan vid misstanke om skada eller olägenhet skyndsamt upplysa tillsynsmyndigheten.
- Den grundläggande regeln gällande ansvar för skadad miljö återfinns i 2 kap. 8 § Miljöbalken (1998:808). Det är den som bedriver eller har bedrivit en verksamhet eller vidtagit en åtgärd som medfört skada eller olägenhet för miljön som ansvarar för att skadan avhjälpas i den omfattning det kan anses skäligt enligt 10 kap. Miljöbalken.

MILJÖMÄRKNING AV FRITIDSBÅTSHAMNAR

Underlag för ett miljömärkningssystem som syftar till att minska belastningen från fritidsbåtshamnar på den marina miljön

EKO MARINA II – FORTSÄTTNINGSPROJEKT AV MILJÖMÄRKNING AV FRITIDSBÅTSHAMNAR

Underlag för att vidareutveckla miljömärkningssystemet för fritidsbåtshamnar som syftar till att minska belastningen på vattenmiljön

HAVSMILJÖINSTITUTETS RAPPORT NR 2021:2

Bakgrund Eko Marina I & II.

- Samordningsansvaret innebär att om verksamheten ger upphov till föroreningen är hamnen enligt lag ändå ansvarig att återställa konsekvenserna av skadan.
- Miljöbalken (1998:808) 10 kap 12-13 §

MILJÖMÄRKNING AV FRITIDSBÅTSHAMNAR

Underlag för ett miljömärkningssystem som syftar till att minska belastningen från fritidsbåtshamnar på den marina miljön

EKO MARINA II – FORTSÄTTNINGSPROJEKT AV MILJÖMÄRKNING AV FRITIDSBÅTSHAMNAR

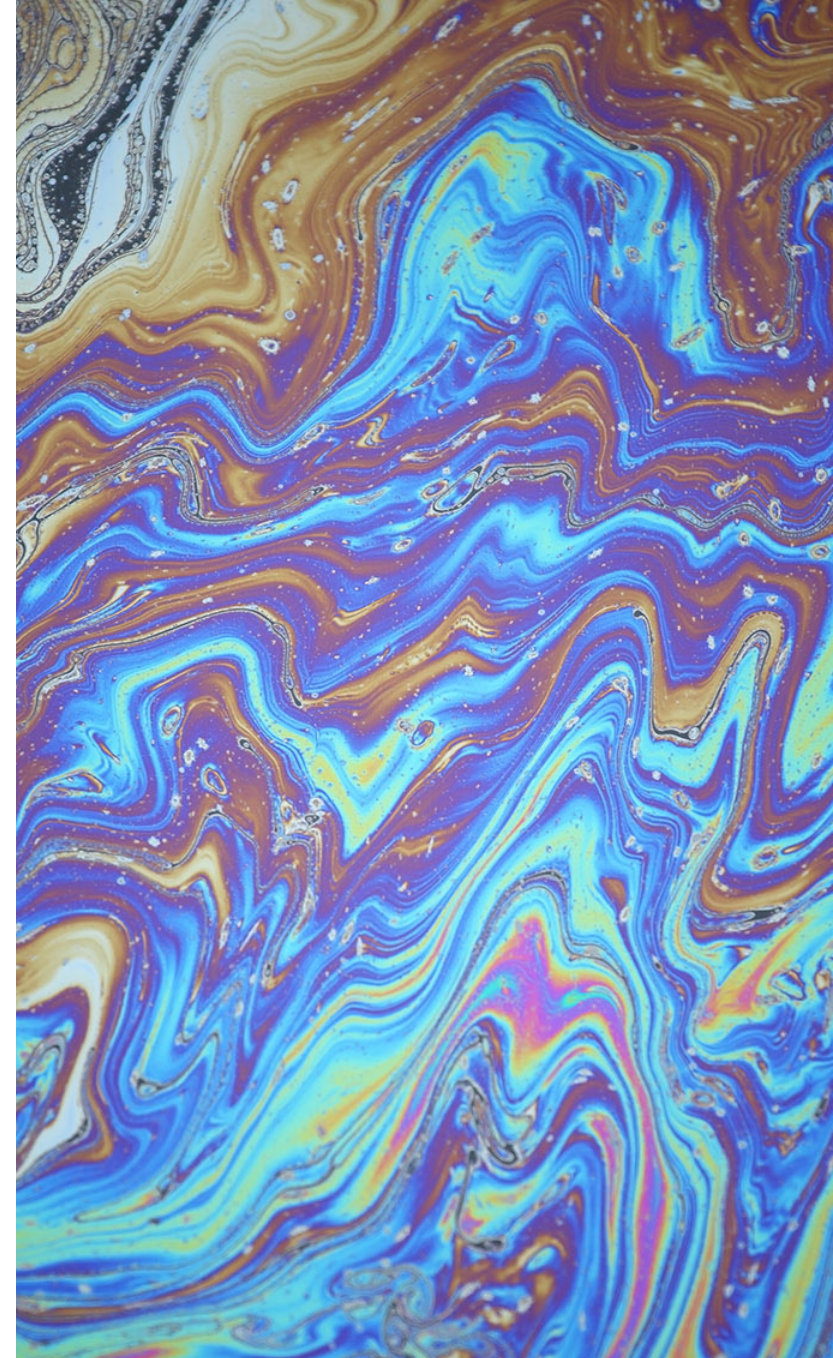
Underlag för att vidareutveckla miljömärkningssystemet för fritidsbåtshamnar som syftar till att minska belastningen på vattenmiljön

HAVSMILJÖINSTITUTETS RAPPORT NR 2021:2

Rättsfall med utsläpp i hamnen

- Båtagare släppte ut olja i hamnen
- Hamnen hade inte egen beredskap att ta hand om ett utsläpp i hamnen
- Miljökontoret agerade snabbt för att skydda mot spridning till Natura2000 område. Fattade beslut om att hamnen skulle betala för de åtgärder som de hade behövt vidta.
- Riktade kravet mot båtklubben, inte båtagaren, och fick rätt i Miljööverdomstolen baserat på att de som har rådighet över verksamheten borde ha gjort en riskinventering och sett till att ha den utrustning och skyddsåtgärder som krävs för att kunna hindra att en allvarlig skada uppkommer.

[http://www.ebhportalen.se/Sv/vagledande-rattsfall/Vgledande%20rattsfall/Båt-%20och%20hamnförening,%20Östersund%20M%207800-16%20\(inkl.%20MD\).pdf](http://www.ebhportalen.se/Sv/vagledande-rattsfall/Vgledande%20rattsfall/Båt-%20och%20hamnförening,%20Östersund%20M%207800-16%20(inkl.%20MD).pdf)

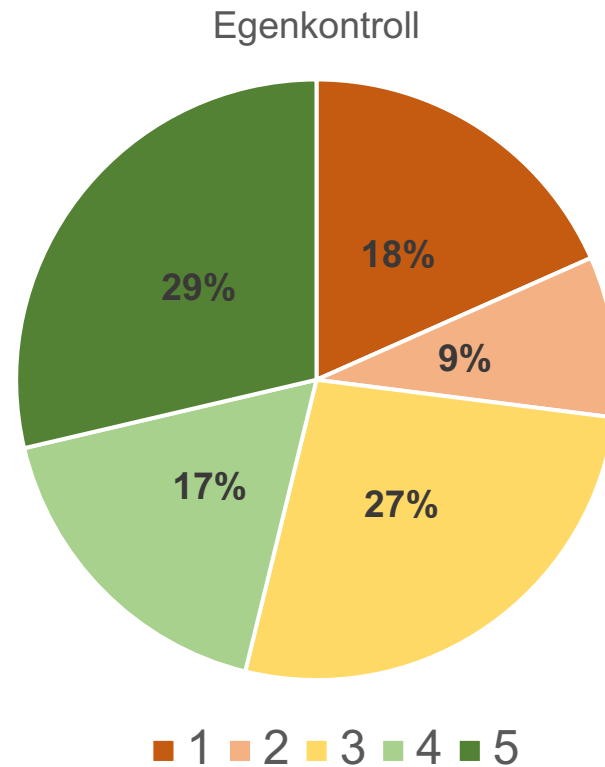
Hyresgäst med skrot och avfall

- En fastighetsägare hade hyrt ut till många olika verksamheter inom en industrifastighet.
- Delar av området var inte uthyrt och någon eller några av hyresgästerna hade lagt avfall och skrot på den icke uthyrda delen.
- I det fallet fattades beslut enligt plan- och bygglagen att fastighetsägaren var den som borde ha koll på sina hyresgäster och denne fick städa upp området på egen bekostnad.
- I det fallet kunde ärendet lika gärna ha dragits via miljödomstolen eftersom fastighetsägaren också var verksamhetsutövare som uthyrare av delar av området.

Det finns ett stort intresse för ett digitalt verktyg

- Enkätundersökning (487 svar) under sommaren 2021
- Finns efterfrågan
- Fyller flera funktioner

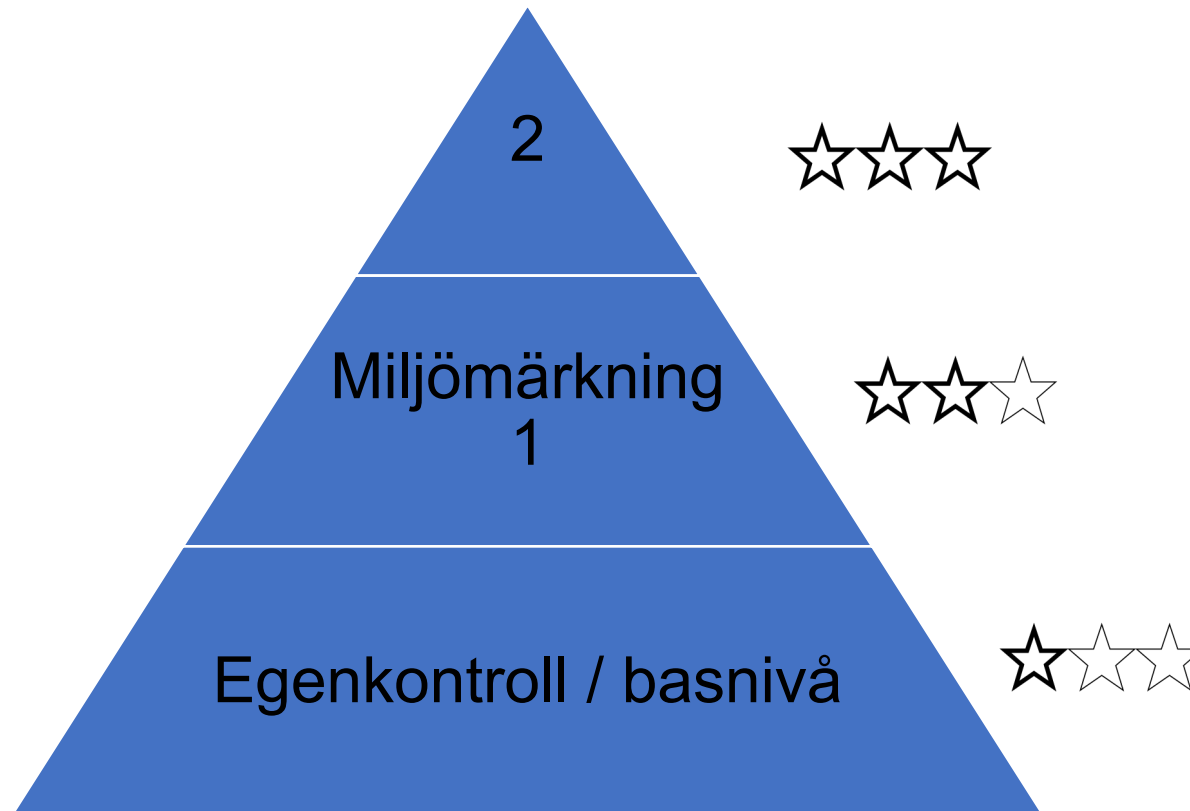
Fördelar med att använda ett digitalt verktyg

- Säkerställa laguppfyllnad
- Minimera risk för olyckor och skadestånd
- Tillräcklig egenkontroll och klarhet i krav från myndigheter
- Bättre kunskap om lagar och föreskrifter
- Möjlighet att påvisa hög miljöprestanda och låg miljöpåverkan
- Kraven från tillsynsmyndigheten lär öka (samarbeten, vägledning, miljökvalitetsnormerna)

Miljömärkning

- Vi har tagit fram en prototyp som visar ett strukturerat sätt att bestämma hamnens rutiner för egenkontroll

Identifierade användare

Hamnen använder Eko Marina

Båtagare

- Information om båt
- Bekräftar 1 gn/år:
 - följer hamnens regler
 - Använder godkänd bottenfärg mm

Tillsynsmyndighet

Hamn

- Utför egenkontroll via appen
- Fyller i Eko Marina Index

API till appar i branschen

Databas i molnet

Hamninformation

Egenkontroll hamn

Egenkontroll båtägare

Information/regler till
båtägare

Information/regler/lagkrav
Hamnar

Tidigare utförda
inspektioner

Instruktioner
Mallar, videor mm

Utbildningsplattformar

...

Egenkontroll

Ledningssystem

Båtbottenbehandling

Förorenad mark
och sediment

Avfall

Påverkan från
marinan

Fritidsbåts-
användning

Slutsatser & fortsatt arbete

Vad vi vet nu:

- Stort intresse och behov av hjälpmedel inom egenkontroll samt andra områden för en hållbar omställning
- Betydligt större målgrupp än tidigare uppskattat

Vad vi gör härnäst:

- Workshop med aktörer inom båtlivet
- Utveckling av prototyp och affärsmodell
- Fortsatt analys av enkätmaterial
- Rapport: slutet av december

Tack för oss!

Välkommen att ställa frågor

Johanna Sjöholm, Havsmiljöinstitutet

Louise Eriander, Havsmiljöinstitutet

Anna-Lisa Wrange, IVL Svenska Miljöinstitutet